

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ

Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषत्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ – ୩)

108 Upanishad (Vol – 3)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ 'ବେଦ ଯୁଗ'ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡ଼ା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । ଉପନିଷଦକୁ ବେଦର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ 'ବେଦାନ୍ତ' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ 'ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା' ଓ 'ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – 'ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, 'ମାକ୍ଷ ମୁଲ୍ଲେର୍' ଓ 'ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍' ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ 'ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ' 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ୍ ରହୁଥିଲା, ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ ୧୦୮ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲ୍‌ରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ ଦଶୋପନିଷଦ, ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ 'ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ' ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ ୧୩ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ, ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଈଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଉକ୍ ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁକ୍ତଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହୁତ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୨	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବକ୍ରସୂତୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଷ୍ଠିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜୀବା ଲ, ଜବାଳି	ଯୋଗରୂପାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍ୱୟ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ୱତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସତ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତ୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ଯୋଗତତ୍ତ୍ୱ, ଯୋଗଶିଖା, ଯୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଇଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ମୁକ୍ତିକା	ଜୀବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାବ୍- ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ଧ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂକ୍ଷ୍ମ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ୱମେଧ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ- ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୃଦୟୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଳ, ଶରଭ, ଭୃଗୁଜାବାଳ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାନ୍ତିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସମୁଦାୟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀତ୍ୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡ଼ିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ତ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା

ସନ୍ନ୍ୟାସ ଉପନିଷଦ

(Sannyasa Upanishad)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ବ୍ରହ୍ମ ଉପନିଷଦ

(Brahmopanishat / Brahma Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ କୁମାର ଦାଶ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ କୁମାର ଦାଶ

ସଂସ୍କରଣ, ପଞ୍ଜାମୁଦ୍ରା,

କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା

dasharun609@gmail.com

ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦ୍ / ବ୍ରହ୍ମ ଉପନିଷଦ

॥ ଅଥ ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦ୍ ॥

ବ୍ରହ୍ମକୈବଲ୍ୟଜାବାଲଃ ଶ୍ଵେତାଶ୍ଵୋ ହଂସ ଆରୁଣି ।
ଗର୍ଭୋ ନାରାୟଣୋ ହଂସୋ ବିମୁନାଦଶିରଃ ଶିଖା ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ବିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ବିଷାବହୈ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଓଁ ଶୌନକୋ ହ ବୈ ମହାଶାଲୋଽଙ୍ଗିରସଂ ଭଗବନ୍ତଂ ପିତୃଲୀଦମପୃଚ୍ଛତ୍ ।
ଦିବ୍ୟେ ବ୍ରହ୍ମପୁରେ ସଂପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ଭବନ୍ତି , କଥଂ ସୃଜନ୍ତି , କସ୍ୟୈଷ ମହିମା
ବତୁବ ଯୋ ହ୍ୟେଷ ମହିମା ବତୁବ କ ଏଷଃ ।
ତସ୍ମୈ ସ ହୋବାଚ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାଂ ବରିଷ୍ଠାମ୍ ।
ପ୍ରାଣୋ ହ୍ୟେଷ ଆତ୍ମା , ଆତ୍ମନୋ ମହିମା ବତୁବ ।
ଦେବାନାମାୟୁଃ , ସ ଦେବାନାଂ ନିଧନମନିଧନଂ ଦିବ୍ୟେ ବ୍ରହ୍ମପୁରେ ବିରଜଂ ନିଷ୍କଲଂ
ଶୁଭ୍ରମକ୍ଷରଂ ଯଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ବିଭାତି ସ ନିୟନ୍ତ୍ରତି , ମଧୁକରରାଜାନଂ ମାକ୍ଷିକବତ୍ ।
ୟଥା ମାକ୍ଷୀକୈକେନ ତନ୍ତୁନା ଜାଲଂ ବିକ୍ଷିପତି ତେନାପକର୍ଷତି ତଥୈବୈଷ ପ୍ରାଣୋ
ୟଦା ଯାତି ସଂସୃଷ୍ଟମାକୃଷ୍ୟ ।
ପ୍ରାଣଦେବତାସ୍ତାଃ ସର୍ବା ନାତ୍ୟଃ ସୁଷ୍ମପେ ଶ୍ୟେନାକାଶବଦ୍ୟଥା ଖଂ ଶ୍ୟେନମାଶ୍ରିତ୍ୟ
ୟାତି ସ୍ବମାଲୟମେବଂ ସୁଷୁପ୍ତୋ ବ୍ରୂତେ ।
ୟଥୈବୈଷ ଦେବଦତ୍ତୋ ଯଶ୍ଵ୍ୟାପି ତାତ୍ୟମାନୋ ନ ଯତ୍ୟେବମିଷ୍ଟାପୂର୍ତ୍ତେଃ
ଶୁଭାଶୁଭୈର୍ନ ଲିପ୍ୟତେ ।

ୟଥା କୁମାରୋ ନିଷ୍କାମ ଆନନ୍ଦମୁପୟାତି ତଥୈବୈଷ ଦେବଦତ୍ତଃ ସ୍ୱପ୍ନ ଆନନ୍ଦମଭିୟାତି ।
ବେଦ ଏବ ପରଂ ଜ୍ୟୋତିଃ ।

ଜ୍ୟୋତିଷ୍କାମୋ ଜ୍ୟୋତିରାନନ୍ଦୟତେ , ଭୂୟସ୍ତେନୈବ ସ୍ୱପ୍ନାୟ ଗଚ୍ଛତି ଜଲୌକାବତ୍ ।

ୟଥା ଜଲୌକାଃ ଗ୍ରମଗ୍ରାଂ ନୟତ୍ୟାତ୍ମାନଂ ନୟତି ପରଂ ସଂଧୟ ।

ୟପୂର୍ଂ ନାପରଂ ତ୍ୟଜତି ସ ଜାଗ୍ରଦଭିଧୀୟତେ ।

ୟଥୈବୈଷ କପାଳାଷ୍ଟକଂ ସଂନୟତି , ତମେବ ସ୍ତନ ଇବ ଲମ୍ବତେ ବେଦଦେବୟୋନିଃ ।

ୟତ୍ର ଜାଗ୍ରତି ଶୁଭାଶୁଭଂ ନିରୁକ୍ତମସ୍ୟ ଦେବସ୍ୟ ସ ସଂପ୍ରସାରୋଽନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଖଗଃ କର୍କଟକଃ
ପୁଷ୍କରଃ ପୁରୁଷଃ ପ୍ରାଣୋ ହିଂସା ପରାପରଂ ବ୍ରହ୍ମ , ଆତ୍ମା ଦେବତା ବେଦୟତି ।

ୟ ଏବଂ ବେଦ ସ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ଧାମ କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞମୁପୈତି ।

ଅଥାସ୍ୟ ପୁରୁଷସ୍ୟ ଚତ୍ୱାରି ସ୍ଥାନାନି ଭବନ୍ତି । ନାଭିର୍ହୃଦୟଂ କଣ୍ଠଂ ମୂର୍ଧେତି ।

ତତ୍ର ଚତୁଷ୍ପାଦଂ ବ୍ରହ୍ମ ବିଭାତି । ଜାଗରିତଂ ସ୍ୱପ୍ନଂ ସୁଷୁପ୍ତଂ ତୁରୀୟମିତି ।

ଜାଗରିତେ ବ୍ରହ୍ମା ସ୍ୱପ୍ନେ ବିଷ୍ଣୁଃ ସୁଷୁପ୍ତୌ ରୁଦ୍ରସ୍ତୁରୀୟଂ ପରମାକ୍ଷରମ୍ ।

ସ ଆଦିତ୍ୟଶ୍ଚ ବିଷ୍ଣୁଶ୍ଚେଶ୍ୱରଶ୍ଚ ସ ପୁରୁଷଃ ସ ପ୍ରାଣଃ ସ ଜୀବଃ ସୋଽଗ୍ନିଃ ସେଶ୍ୱରଶ୍ଚ

ଜାଗ୍ରତ୍ତେଷାଂ ମଧ୍ୟେ ଯପୂର୍ଂ ବ୍ରହ୍ମ ବିଭାତି ।

ସ୍ୱୟମମନସ୍କମଶ୍ରୋତ୍ରମପାଣିପାଦଂ ଜ୍ୟୋତିର୍ବର୍ଜିତମ୍ ।

ନ ତତ୍ର ଲୋକା ନଲୋକା ବେଦା ନବେଦା ଦେବା ନଦେବା ଯଜ୍ଞା ନୟଜ୍ଞା ମାତା

ନମାତା ପିତା ନପିତା ସୁଷା ନସୁଷା ଚାଣ୍ଡାଲୋ ନଚାଣ୍ଡାଲଃ ପୈଳ୍ଲସୋ ନପୈଳ୍ଲସଃ

ଶ୍ରମଣୋ ନଶ୍ରମଣଃ ପଶବୋ ନପଶବସ୍ତ୍ରାପସୋ ନତାପସ ଇତ୍ୟେକମେବ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ବିଭାତି ।

ହୃଦ୍ୟାକାଶେ ତଦ୍ୱିଜ୍ଞାନମାକାଶଂ ତସୁଷିରମାକାଶଂ ତଦ୍ୱେଦ୍ୟଂ ହୃଦ୍ୟାକାଶଂ ଯସ୍ମିନ୍ନିଦଂ

ସଂଚରତି ବିଚରତି ଯସ୍ମିନ୍ନିଦଂ ସର୍ବମୋତଂ ପ୍ରୋତଂ ସଂ ବିଭୋଃ ପ୍ରଜା ଜ୍ଞାୟେରନ୍ ।

ନ ତତ୍ର ଦେବା ଋଷୟଃ ପିତର ଈଶତେ ପ୍ରତିବୁଦ୍ଧଃ ସର୍ବବିଦିତି ।

ହୃଦିସ୍ଥା ଦେବତାଃ ସର୍ବା ହୃଦି ପ୍ରାଣାଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାଃ ।

ହୃଦି ପ୍ରାଣଶ୍ଚ ଜ୍ୟୋତିଶ୍ଚ ତ୍ରିବୃହତ୍ଵଂ ଚ ଯନ୍ନହତ୍ ।

ହୃଦି ଚୈତନ୍ୟେ ତିଷ୍ଠତି । ଯଜ୍ଞୋପବୀତଂ ପରମଂ ପବିତ୍ରଂ ପ୍ରଜାପତେର୍ଯସ୍ତହଜଂ ପୁରସ୍ତାତ୍ ।

ଆୟୁଷ୍ୟମଗ୍ରୟଂ ପ୍ରତିମୁଞ୍ଚି ଶୁଭ୍ରଂ ଯଜ୍ଞୋପବୀତଂ ବଲମସ୍ତୁ ତେଜଃ ।

ସଶିଖଂ ବପନଂ କୃତ୍ୱା ବହିଃସୂତ୍ରଂ ତ୍ୟଜେଦ୍ବ୍ୟୁଧଃ ।

ୟଦକ୍ଷରଂ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ତସ୍ମୈତମିତି ଧାରୟେତ୍ ।

ସୂତନାସୂତମିତ୍ୟାହୁଃ ସୂତ୍ରଂ ନାମ ପରଂ ପଦମ୍ ।

ତସ୍ମୈତ୍ରଂ ବିଦିତଂ ଯେନ ସ ବିପ୍ରୋ ବେଦପାରଗଃ ।

ଯେନ ସର୍ବମିଦଂ ପ୍ରୋତଂ ସୂତ୍ରେ ମଶିଗଣା ଇବ ।

ତସ୍ମୈତ୍ରଂ ଧାରୟେଦ୍ୟୋଗୀ ଯୋଗବିଭିକ୍ଷୁଦର୍ଶିବାନ୍ ।

ବହିଃସୂତ୍ରଂ ତ୍ୟଜେଦ୍ବିଦ୍ୱାନ୍ୟୋଗମୁଖମାସ୍ଥିତଃ ।

ବ୍ରହ୍ମଭାବମୟଂ ସୂତ୍ରଂ ଧାରୟେଦ୍ୟଃ ସ ଚେତନଃ ।

ଧାରଣାଉସ୍ୟ ସୂତ୍ରସ୍ୟ ନୋଚ୍ଛିଷ୍ଟୋ ନାଶୁଚିତ୍ତବେତ୍ ॥

ସୂତ୍ରମନ୍ତ୍ରର୍ଗତଂ ଯେଷାଂ ଜ୍ଞାନୟଜ୍ଞୋପବୀତିନାମ୍ ।

ତେ ବୈ ସୂତ୍ରବିଦୋ ଲୋକେ ତେ ଚ ଯଜ୍ଞୋପବୀତିନଃ ॥

ଜ୍ଞାନଶିଖିନୋ ଜ୍ଞାନନିଷ୍ଠା ଜ୍ଞାନୟଜ୍ଞୋପବୀତିନଃ ।

ଜ୍ଞାନମେବ ପରଂ ତେଷାଂ ପବିତ୍ରଂ ଜ୍ଞାନମୁତ୍ୟତେ ॥

ଅଗ୍ନୌରିବ ଶିଖା ନାନ୍ୟା ଯସ୍ୟ ଜ୍ଞାନମୟୀ ଶିଖା ।

ସ ଶିଖୀତ୍ୱ୍ୟତ୍ୟତେ ବିଦ୍ୱାନିତରେ କେଶଧାରିଣଃ ॥

କର୍ମଣ୍ୟଧିକୃତା ଯେ ତୁ ବୈଦିକେ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦୟଃ ।

ତୈଃ ସଂଧାର୍ଯ୍ୟମିଦଂ ସୂତ୍ରଂ କ୍ରିୟାଙ୍ଗଂ ତଦ୍ଧି ବୈ ସ୍ମୃତମ୍ ॥

ଶିଖା ଜ୍ଞାନମୟୀ ଯସ୍ୟ ଉପବୀତଂ ଚ ତନ୍ମୟମ୍ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟଂ ସକଲଂ ତସ୍ୟ ଇତି ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ବିଦୁଃ ॥

ଇଦଂ ଯୁଜ୍ଞୋପବୀତଂ ତୁ ପବିତ୍ରଂ ଯୁପୁରାୟଣମ୍ ।
ସ ବିଦ୍ଵାନ୍ୟଜ୍ଞୋପବୀତୀ ସ୍ୟାସ୍ତ୍ର ଯୁଜ୍ଞଃ ସ ଚ ଯୁଜ୍ଞବିତ୍ ॥

ଏକୋ ଦେବଃ ସର୍ବଭୂତେଷୁ ଗୃହଃ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ସର୍ବଭୂତାନ୍ତରାତ୍ମା ।
କର୍ମାଧ୍ୟକ୍ଷଃ ସର୍ବଭୂତାଧିବାସଃ ସାକ୍ଷୀ ଚେତା କେବଲୋ ନିର୍ଗୁଣଶ୍ଚ ॥

ଏକୋ ମନୀଷୀ ନିଷ୍ଠିୟାଣାଂ ବହୁନାମେକଂ ରୂପଂ ବହୁଧା ଯଃ କରୋତି ।
ତମାତ୍ମସ୍ତଂ ଯୋନ୍ନୁପଶ୍ୟନ୍ତି ଧୀରାସ୍ତେଷାଂ ଶାନ୍ତିଃ ଶାଶ୍ଵତୀ ନେତରେଷାମ୍ ॥

ଆତ୍ମାନମରଣିଂ କୃତ୍ଵା ପ୍ରଣବଂ ଚୋଞ୍ଚରାରଣିମ୍ ।
ଧ୍ୟାନନିର୍ମଥନାଭ୍ୟାସାଦେବଂ ପଶ୍ୟନ୍ନିଗୃହବତ୍ ॥

ତିଲେଷୁ ତୈଲଂ ଦଧନୀବ ସର୍ପିରାପଃ ସ୍ରୋତଃସ୍ଵରଣୀଷୁ ଚାଗ୍ନିଃ ।
ଏବମାତ୍ମାତ୍ମନି ଗୃହ୍ୟତେଃସୌ ସତ୍ୟେନୈନଂ ତପସା ଯୋନ୍ନୁପଶ୍ୟତି ॥

ଉର୍ଣ୍ଣନାଭିର୍ଯଥା ତନ୍ମୁନଃସୃଜତେ ସଂହରତ୍ୟପି ।
ଜାଗ୍ରସ୍ତପ୍ନେ ତଥା ଜୀବୋ ଗଚ୍ଛତ୍ୟାଗଚ୍ଛତେ ପୁନଃ ॥

ପଦ୍ମକୋଶପ୍ରତୀକାଶଂ ସୁଷିରଂ ଚାପ୍ୟଧୋମୁଖମ୍ ।
ହୃଦୟଂ ତଦ୍ଵିଜାନୀୟାଦ୍ଵିଶ୍ଵସ୍ୟାୟତନଂ ମହତ୍ ॥

ନେତ୍ରସ୍ତଂ ଜାଗ୍ରତଂ ବିଦ୍ୟାକ୍ଷଣେ ସ୍ଵପ୍ନଂ ବିନିର୍ଦ୍ଦିଶେତ୍ ।
ସୁଷୁପ୍ତଂ ହୃଦୟସ୍ତଂ ତୁ ତୁରୀୟଂ ମୂର୍ତ୍ତି ସଂସ୍ଥିତମ୍ ॥

ୟଦାତ୍ମା ପ୍ରଜ୍ଞୟାତ୍ମାନଂ ସଂଧତ୍ଵେ ପରମାତ୍ମନି ।
ତେନ ସଂଧ୍ୟା ଧ୍ୟାନମେବ ତସ୍ମାତ୍ସଂଧ୍ୟାଭିବନ୍ଦନମ୍ ।
ନିରୋଦକା ଧ୍ୟାନସଂଧ୍ୟା ବାକ୍ସାୟକ୍ଲେଶବର୍ଜିତା ।
ସଂଧିନୀ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ସା ସଂଧ୍ୟା ହ୍ୟେକଦଣ୍ଡିନୀମ୍ ॥

ଯତୋ ବାଚୋ ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ଅପ୍ରାପ୍ୟ ମନସା ସହ ।
ଆନୁମମେତଞ୍ଜୀବସ୍ୟ ଯଃ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ମୁଚ୍ୟତେ ବୁଧଃ ॥

ସର୍ବବ୍ୟାପିନମାତ୍ମାନଂ କ୍ଷୀରେ ସର୍ପିରିବାର୍ପିତମ୍ ।
ଆତ୍ମବିଦ୍ୟାତପୋମୂଲଂ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦ୍ୱରମ୍ ।
ସର୍ବାତ୍ମୈକତ୍ୱରୂପେଣ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦ୍ୱରମିତି ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହବାୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ୱିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ୱିଷାବହୈ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦ୍ୱମାପ୍ତା ॥

